

ואסיק רב חסדא לקושייתו: **ואי אמרינן** כרבה שאפילו אם אין לו צורך עתה במלאכה, נמי חשיב צורך, **הואיל** ועלול להתעורר לו בה צורך לאחר זמן — **אחרישה** ביום טוב **לא ליחייב!**

שהרי אם יזדמנו לו הרבה צפורים, וירצה לשוחטן ביום טוב כדי לאוכלן, יצטרך לעפר הזה שנעקר על ידי החרישה, כדי לקיים בו מצות כיסוי הדם. ואם כן, לא יתחייב על החרישה **הואיל וחזיא** חרישה זו לכיסוי דם **ציפור!** (1)

אמר רב פפא בר שמואל: הכא במאי עסקינן, בחורש בקרקע שעשויה **אבנים מקורזלות**, שאינן מתפוררות לעפר על ידי החרישה. ואינן ראויות לכיסוי הדם.

ומקשינן: והלא **ראויות** הן אבנים אלו לכיסוי. שהרי יכול **לכותשן** ולעשותן עפר.

ומשנינן: וכי **כתישה ביום טוב מי שרי?** והלא תולדת טוחן היא. (2)

ומקשינן: והרי **ראויות** הן **לכותשן בלאחר** יד, על ידי שינוי. שבאופן זה אין המלאכה אסורה מן התורה אלא משום שכות. ונמצא,

שפיזור על הקרקע חרצנים של גפן וזרעים של תבואה, וחרש את הקרקע, ובחרישה הוא חיפה אותם בעפר. והחיפוי בכלאים חשיב זריעה. ולוקה אף משום "וכרמך לא תזרע כלאים". הרי כאן ארבעה לאוין.

ב-ה. והיתה החרישה הזו בשנת **השביעית**. ובחרישתו לכסות את הזריעה, הוא עובר על איסור שהוא תולדה דזורע. ולוקה אף משום "שדך לא תזרע". הרי כאן חמשה לאוין.

ו. וחרש חרישה זו **ביום טוב**, והרי הוא לוקה אף משום "לא תעשה כל מלאכה". הרי כאן ששה לאוין.

ז. והאדם החורש הוא **כהן**. והוא גם **נזיר**. וחרש חרישה זו **אבית אטומאה** [בבית הקברות], והרי הוא לוקה משום לאו ד"לנפש לא יטמא", דכתיב בכהנים הרי כאן שבעה לאוין.

ח. וכן לוקה משום לאו ד"על נפש מת לא יבוא", דכתיב בנזיר. הרי כאן שמונה לאוין. נמצא דבחרישה אחת הוא מתחייב שמונה מלקיות.

חרישה לצורך כיסוי הדם? ותירץ רשב"ם שהפטור של מלאכה שאינה צריכה לגופה, שמכוחה התירו את החרישה [עיין בהערה הקודמת] הוא רק במלאכת חרישה הנעשית בקרקע, שלגבי תיקון הקרקע נחשבת החרישה כמלאכה שאינה צריכה לגופה. אבל כשכותש את האבן, הרי זהו תכלית המלאכה, לעשות את האבן לעפר כתוש.

1. ונמצא שלא נעשתה החרישה לתכלית תיקון הקרקע, אלא לתכלית השימוש בעפר. והרי היא "מלאכה שאין צריכה לגופה", שפטורים עליה. שלא חייבה התורה בשבת, אלא כשנעשית המלאכה לאותה תכלית שלשמה היא נעשתה במשכן. רשב"ם בתוס', ורבינו דוד בדעת רש"י. והקשה הריב"א מדוע לא התירו כתישה כמו

עסקינן בטינא [שהעפר הוא טיט לח ובלול] שאינו ראוי לכיסוי הדם.

ושוב מקשינן: וכי טינא בר זריעה הוא?

ומשנינן: אלא במתנתא עסקינן.

בקרקע לחה, הראויה לזריעה. אבל אי אפשר לעשות ממנה עפר. לפי שכאשר כותשים אותה, נדבקים גרגריה ומתגבלים זה עם זה. ולכן אינה ראויה לכיסוי.⁽⁴⁾

איתוביה אביי לרבה: תנן: המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב, ואחר כך אוכלו — לוקה חמש מלקיות.

א. לוקה משום שמבשל גיד ביום טוב, ועבר על "לא תעשה כל מלאכה", כי לא הותר משום "אוכל נפש". שהרי גיד הנשה אינו ראוי לאכילה מחמת איסורו.

ב. ולוקה משום שאוכל גיד הנשה.

ג. ולוקה משום מבשל בשר בחלב, דקא עבר על "לא תבשל גדי בחלב אמו".

ד. ולוקה משום אוכל בשר בחלב.

ה. ולוקה משום הבערה ביום טוב, על מה שהבעיר עצים לצורך הבישול.

ואסיק אביי לקושייתו: ואי אמרינן "הואיל" — אהבערה לא ליחייב!?

שכאשר חורש באבנים מקורזלות אין לחייבו על החרישה מלקות, שהרי באבנים הללו שהוא חורש בהן אפשר לכסות מן התורה דם ציפור, כאשר יכתשו אותן בשינוי!?

ומשנינן: הכא במאי עסקינן, בחורש בצונמא [סלע], בשדה מסולעת, שאי אפשר לכתוש את סלעיה, ואינם ראויים לכיסוי הדם.

ותמהינן: וכי שדה צונמא בר זריעה הוא, שיהיה שייך לחייב על חרישה בו משום זריעת כלאים?

ומשנינן: הכא במאי עסקינן, שיש בשדה זו צונמא סלעים מלמעלה, ועפר תיחוח מלמטה, מתחת הצונמא, ופיזור בשדה חרצנים וזרעונים, ובחרישתו הוא מהפך את הזרעים ואת החרצנים אל תוך הקרקע, וחייב משום זריעת כלאיים ומשום זורע ביום טוב.

ותמהה הגמרא: אם כן, הדרא קושיה לדוכתה, מדוע נחייבו על החרישה הזאת משום זורע ביום טוב?

והרי אם אומרים "הואיל" — תיפוק ליה, תוציא ותפטור אותו על החרישה, הואיל ואם יצטרך עפר לכיסוי הדם נמצאת שהיא חרישה הצריכה לענין אוכל נפש, משום שצריך את העפר התיחוח שחורשו לכיסוי הדם.⁽³⁾

אלא, אמר מר בר רב אשי: הכא במאי

מלאכה הצריכה לגופה הויה, וחייב עליה משום זורע בכלאיים וביום טוב.

3. ושוב מיקרי "מלאכה שאין צריכה לגופה".
4. ואין בה כי אם תכלית תיקון הקרקע, ואם כן,

אמר ליה אביי: וכי איסור השימוש במוקצה — איסור דאורייתא הוא, שלוקין עליו?

אמר ליה רבה: אין! אכן איסור דאורייתא הוא.

משום דכתיב ביחס למן: "והיה ביום הששי — והכינו את אשר יביאו". שצריכים לזמן מבעוד יום את כל צורכי השבת, ולומר: דבר זה הוא לצורך השבת!

ופסוק זה לא בא לומר שלא יטרחו במלאכת האוכלין בשבת עצמה, שהרי כבר כתיב לפני כן "את אשר אפו אפו, ואת אשר בשלו בשלו".

ובהכרח, שהוא בא לומר כי כל דבר שאינו מזומן מבעוד יום, אסור להשתמש בו בשבת.

ולוקין על איסור השימוש במוקצה, משום שהוא נכלל אף באזהרת לאו.

ואזהרתיה מהכא: דכתיב "לא תעשו כל מלאכה"!

שהרי אם משתמש בו בשבת בלא שזימנו מערב שבת, הרי הוא מזמנו בשבת להשתמשות. והזימון חשוב כמלאכה, מדקריא רחמנא "הכנה".

אמר ליה אביי לרבה: והא את הוא דאמרת: בעאי [שאלתי] מיניה מרב הסדא. — ואמרי לה, בעאי מיניה מרב הונא:

מי שהביא שם מאפר [מהאחו], ממקום המרעה, שמוקצה הוא, לפי שאינו מזומן להשתמשות משום שאינו נכנס ליישוב ימים רבים], ושחטו תמיד ביו"ט מהו בעזרה לשם

כי אף על פי שבשעה שהבעיר לא היה לו צורך אוכל נפש בהבערה הזאת, מיהו ליחשב צורך אוכל נפש הואיל דחזי ליה הבערה זו לצרכו, אם יצטרך לבשל בה בישול אחר של מאכל היתר.

אמר ליה רבה: אפיק [הוצא] מחמשת לאוין אלו הבערה, ואל תגרסנה במשנה. ועייל [והכנס] במקומה, איסור אכילת נבילה. שהמדובר הוא במבשל גיד הנשה של נבילה ביום טוב, ואכלה.

ושוב אקשיה אביי: והתני רבי חייא על ההיא משנה:

חמש מלקיות אלו שגשנו באכילה זו — לוקין שתיים מהן על אכילתו. והן: אכילת גיד, ואכילת בשר בחלב.

ושלש מהן לוקין על בישולו. והן: בישול בשר בחלב, בישול ביום טוב, והבערה ביום טוב.

ואי איתא כדברין, שמוציאים הבערה ובמקומה בא איסור אכילת נבילה, הא ליכא שלש מלקיות על בישולו.

אלא, לוקים שלש על אכילתו — מיבעי ליה לרבי חייא למימר.

אמר ליה רבה: אלא אפיק הוצא מהרשימה מלאכת הבערה, ועייל במקומה איסור שימוש בעצי מוקצה, שהבעיר את האש בעצים שלא הוכנו לכך מערב יום טוב, שהם אסורים בשימוש משום מוקצה.

והשימוש במוקצה אסור ביום טוב אף לצורך של אוכל נפש.

וכונת הפסוק לייך הנסכים, וכגון שנתערב יין של ערלה ביין של היתר. שאף שההיתר מרובה מן האיסור, אין האיסור בטל ברוב עד שיהיה ביין ההיתר פי מאתיים מייך הערלה.

וכל זמן שלא בטל במאיתים, אין מביאין ממנו לנסכים.

והכי קאמר: הביאו יין זה לנסכים, רק אם לאחר שיפרישו מן היין את כמות יין הערלה, עדיין ישתיר יין בבור בשיעור מאתיים חלקים של היתר כנגדו.

מכאן לערלה, שהיא בטלה רק ברוב של מאתיים חלקי היתר כנגדה.

"ממשקה ישראל" — אין מביאין למזבח אלא מן הדבר המותר לישראל באכילה.

מכאן אמרו, אין מביאין נסכין מן הטבל. לפי שהוא אסור באכילה לישראל.

יכול לא יביא למזבח בשבת ויום טוב מן המוקצה?

אמרת: מזה איסור טבל מיוחד בכך שאיסור גופו גרם לו להאסר [שסיבת איסורו היא בגופו, ולא מחמת גורם חיצוני כלשהו] — אף כל דבר שאיסור גופו גרם לו, אינו קרב למזבח.

יצא איסור מוקצה, שאין איסור גופו גרם לו להאסר, אלא שאיסור דבר אחר גרם לו להאסר, דהיינו איסור שבת.

ואסיק אביי לקושייתו: **ואי אמרת שאיסור מוקצה איסור דאורייתא הוא — אמאי קרב**

קרבן התמיד — מהו דינו? האם כשר הוא להקרבה, או לא?

ואת [רבה] אמרת לך עלה: כשר הוא, היות דכתיב גבי קרבן התמיד:

"שה אחת מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל, למנחה לעולה ולשלמים, לכפר עליהם, נאם ה' אלהים".

ודרשינן מהפסוק הזה:

"שה" — ולא בכור בהמה טהורה. שאין הבכור קרב אלא בתורת בכור, ולא לשם קרבן אחר. ד"שה" משמע, דבר הראוי להיות בין זכר ובין נקבה. ובכור אינו אלא זכר.

"אחת" — ולא מעשר בהמה. ואילו קרבן מעשר בהמה אינו ראוי שיקדישנו לקרבן אחר.

וכך היא משמעות הפסוק: אחת" בהמה שהיא באה לבדה כשלעצמה, היא הראויה להיות קרבן תמיד, להוציא קרבן מעשר, שאינו בא מחמתו כשלעצמו, אלא הוא בא בא מכלל עשרה בהמות.

"מן הצאן" — ולא כל הצאן. למעוטי "פלגס". שכל מין הצאן עד גיל שנה הוא קרוי "כבש". ו"איל" הוא בן שנתים. ולאחר שעבר חודש שלם משנתו השניה, כבר הוא קרוי "איל". שחודש אחד בשנה חשוב כשנה. והפלגס הוא עדיין בתוך החודש הי"ג. ויצא מכלל כבש, ועדיין לא בא לכלל איל. ולא הכשירה תורה לקרבן אלא כבש או איל.

מ-א **"מן המאתים" — ממותר שתי מאות יין שנשתיירו בכור.**